AVİM Yorum • No: 2022 / 37 • Temmuz

AŞIRICILIĞA KARŞI MÜCADELE VE OSMANLI MİRASI

Mehmet Oğuzhan TULUN

Analist

Bu yazı, ilk olarak AVİM tarafından 11 Mayıs 2022de yayınlanmış İngilizce bir yazının Türkçe çevirisidir.

Amerikalı tarihçi Timothy Furnish, The Armenian Genocide: Not the Only Legacy of the Ottoman Empire[1] (Ermeni Soykırımı: Osmanlı İmparatorluğunun Tek Mirası Bu Değil) başlıklı yakın tarihli bir makalesinde, Osmanlı İmparatorluğunun mirasına ilişkin bazı ilginç ve önemli noktalara değinmiştir.

Furnishin makalesi bazı isabetli gözlemlere yer verse de aynı zamanda Batılı gazeteciliğin ve akademinin Türkiye ve Türk halkına karşı beslediği yaygın önyargıları barındırmaktadır. Furnish, makaleye soykırım olarak nitelendirdiği Ermeni Sorununun oldukça klişe bir açıklamasıyla başlamaktadır:

> Osmanlı devleti resmi olarak ve çoğunluk olarak Müslümandı. Ancak 19uncu yüzyılın sonlarına ve 20nci yüzyılın başlarına kadar yüzyıllar boyunca geniş Hristiyan çoğunluğu olan bölgelere hükmetti. Sonrasında Yunanistan, Sırbistan ve Bulgaristan gibi ülkeler bağımsızlıklarını yeniden kazandılar. Geriye kalan imparatorlukta artık daha fazla Müslüman olan nüfus, bunun suçunu geri kalan Hıristiyan azınlıklara yükledi.

Bu, Osmanlı İmparatorluğunun çöküşünün karmaşık tarihinin aşırı bir basitleştirilmesidir ve aynı zamanda olguları seçme ve sunma biçimi bakımından yanıltıcıdır. Yunanistan, Sırbistan ve Bulgaristan bağımsızlıklarını basitçe yeniden kazanmamıştır: onlar bağımsızlıklarını Osmanlı İmparatorluğu topraklarının o dönemin bir veya daha fazla Avrupalı gücü tarafından işgaline borçlulardır. Bu tür müdahaleler ve bağımsızlığın yeniden kazanılması, genellikle bu bölgelerdeki Müslüman nüfusun büyük çapta etnik temizliğe uğramasına ve öldürülmesine neden oldu. Ancak Furnish bunların hiçbirinden bahsetmemektedir.

Osmanlıların bu gelişmeler ve mezalimlerden kalan Hristiyan azınlıkları sorumlu tuttuklarını iddia etmek de isabetsiz olacaktır. 1914te hem Osmanlı Hariciye Nazırı hem de Posta ve Telgraf Nazırı Ermeni kökenlilerdi. Osmanlı hükümetinin yüksek makamlarında

görev yapan Hristiyan kökenli elçiler, konsoloslar ve bürokratlar da unutulmamalıdır. Topraklarının kaybından dolayı kalan Hıristiyan azınlıkları suçlayan bir devlet bunların hiçbirine izin vermezdi. Ancak Osmanlı hükümeti; Kafkaslar, Balkanlar ve Kırımda tecrübe ettiği senaryonun tekrar etmesinden, yani toprak kaybının ardından Anadoluda kalan topraklarında Müslüman tebaasının öldürülmesi ve etnik temizliğe maruz kalmasından gerçekten korkmuştur. Ne yazık ki Osmanlı Ermenilerinin belirli bir bölümü; Rusya, İngiltere ve Fransanın yardımıyla Doğu Anadoluda bunu gerçekten de yapmak niyetindeydi.

Furnish ayrıca, Bir asır önce Hristiyanlar bölge nüfusunun %20sini oluşturuyordu. Peki ya şimdi? En fazla %5, diyerek bölgenin trajik tarihi hakkında yalnızca Hristiyanların kaderiyle ilgilenen klasik (ve son derece sorunlu) Batılı tutumu benimsemiştir.

Benzer şekilde Müslümanlar Kırım nüfusunun yaklaşık %90ını oluşturuyordu, ancak şimdi sadece %10'u oluşturuyorlar. Erivan bir zamanlar %80in üzerinde Azerbaycanlı nüfusa sahipti, ama şimdi bu oran %0. Sofya bir zamanlar Türk çoğunluğuna sahipti, ancak şimdi hiç yerli Türk kalmamıştır. Osmanlı İmparatorluğu 1913te bölgeyi kaybetmeden önce Osmanlı Balkanlarındaki nüfusun yarısı Müslümanlardan oluşuyordu. Günümüzde ise bu oran %10 civarındadır. Ancak bunların hiçbiri Furnishin Hristiyan hassasiyetlerini rahatsız etmiyor gibi görünmektedir.

Bu önyargılara rağmen Furnishin makalesi bazı yararlı bilgilere de içermektedir. Çağdaş Türkiyenin Osmanlı İmparatorluğu olmadığını ve onun dış politikasından neo-Osmanlıcı olarak bahsetmenin yanıltıcı olduğunu kabul etmektedir. Osmanlı selefi gibi, Türkiye de Ortadoğuda istikrar için çabalamakta ve Osmanlıların yaptığı gibi köktenci Sünniler ve Şii mezhepler ve hatta kıyamet Mehdileri gibi aşırı gruplarla mücadele etmektedir, ki bu grupların çoğu modern terörist gruplara benzemektedir ve onların selefleridir. Furnishe göre, Osmanlı deneyiminden bu tür tehditlerle başa çıkma konusunda bir şeyler öğrenebiliriz. Bu; NATO üyesi ve AB aday ülkesi olan ve aynı zamanda işleyen bir anayasal demokrasiye ve kurallara dayalı bir sisteme sahip olan Türkiye ile daha iyi ilişkilere sahip olmayı da gerektirmektedir. Türkiye ile çalışmanın alternatifi, Furnishin görüşüne göre pek çekici olmayan Suudi Arabistan ve İran ile daha yakın ilişkileri içermektedir: İlki, müttefikimiz olsa da geniş bir aile tarafından bir kraliyet özel koruma alanı gibi yönetilen köktenci bir Sünni devlettir ve Müslüman dünyasının çoğu tarafından nefret edilmektedir. İkincisi ise nükleer silahlar geliştiren ve İsraille savaşmaya hevesli eskatolojik bir Şii teokrasisidir.

Batılı siyasilerin Türkiye karşıtı yaklaşımlarından vazgeçmeleri ve Furnishin bölge için verdiği bazı tavsiyelerini dikkate almaları faydalı olacaktır.

**Görsel: Bab-ı Alinin bir çizimi - Kaynak: http://www.istanbul.gov.tr/babiali-tarihcesi*

[1] Timothy Furnish, The Armenian Genocide: Not the Only Legacy of the Ottoman Empire, *The Stream*, May 2, 2022, https://stream.org/the-armenian-genocide-not-the-only-legacy-of-the-ottoman-empire/

Yazar Hakkında :

Mehmet Oğuzhan Tulun AVİM'de Analist olarak görev yapmaktadır. Çalışmaları Doğu Avrupa, Kafkasya, Asya,Türk-Ermeni ve Türkiye-Ermenistan ilişkileri, uluslararası suç ve tarih çalışmalarıyla ve din ile siyaset arasındaki etkileşime odaklanmaktadır.

Atıfta bulunmak için: TULUN, Mehmet Oğuzhan. 2026. "AŞIRICILIĞA KARŞI MÜCADELE VE OSMANLI MİRASI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2022 / 37. Temmuz 28. Erişim Kasım 08, 2026. https://avimbulten.org/tr/Yorum/ASIRICILIGA-KARSI-MUCADELE-VE-OSMANLI-MIRASI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır